

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

УДК 811.134.2

СОЦІОКУЛЬТУРНІ КОНЦЕПТИ ЖИТТЯ / СМЕРТЬ У МОВНІЙ КАРТИНІ
СВІТУ ЛІНИ КОСТЕНКО

О. І. Крупко (м. Бровари, Україна)

aspiranturaif@gmail.com

методист вищої категорії Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
 01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті досліджено концепти життя та смерть, що були сформовані на основі відповідних понять, підґрунтя яких складає сукупність лексичних значень слів, та репрезентовані в мовотворчості Ліни Костенко.

Стереотипи, які визначають поняття життя та смерть безумовно належать до складників концептуальної картини світу. Ставлення людини до життя та смерті певним чином відбиває специфіку й національного мислення. А отже «дослідження цих номінацій допомагає виокремити ті специфічно східнослов'янські, зокрема й українські риси, що притаманні концептуальній картині світу народу» [11, с. 118].

Концепти життя та смерть належать до базових концептів, але не дивлячись на свою універсальність, вирізняються національно-культурною своєрідністю. Як видно з дослідження, це – багатовимірні варіативні ментальні утворення, представлені у свідомості поетеси своїми багатозначними ознаками, які реалізуються в мові з допомогою номінативних засобів, різних за структурою, семантичною та емоційною забарвленістю та відображають у своєму змісті ціннісні орієнтири та стереотипи нації.

Ключові слова: концепти життя / смерть, концептуальний аналіз, метафора.

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ КОНЦЕПТЫ ЖИЗНЬ / СМЕРТЬ В ЯЗЫКОВОЙ
КАРТИНЕ МИРА ЛИНЫ КОСТЕНКО

О. И. Крупко (г. Бровары, Украина)

aspiranturaif@gmail.com

методист высшей категории Института филологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
 01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

В статье исследованы концепты жизнь и смерть, сформированные на основе соответствующих понятий, основание которых составляет совокупность лексических значений слов, и репрезентированные в творчестве Лины Костенко.

© Крупко О. И. [Крупко О. И.] aspiranturaif@gmail.com

Соціокультурні концепти життя / смерть у мовній картині світу Ліни Костенко (Українською) [Социокультурные концепты жизнь / смерть в языковой картине мира Лины Костенко (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Стереотипы, которые определяют понятия жизни и смерти, относятся к составляющим концептуальной картины мира. Отношение человека к жизни и смерти определенным образом отображает специфику и национального мышления. А поэтому «исследование этих номинаций помогает вычлнить те специфически восточнославянские, в частности и украинские черты, которые присущи концептуальной картине мира народа» [11, с. 118].

Концепты жизнь и смерть относятся к базовым концептам, но несмотря на свою универсальность, отличаются национально-культурным своеобразием. Как видно из исследования, это многомерные вариативные ментальные образования, представленные в сознании поэтессы своими многозначительными признаками, которые реализуются в языке с помощью номинативных средств, разных по структуре, семантической и эмоциональной окраске и отображают в своем содержании ориентиры и стереотипы нации.

*Ключевые слова: концепты **жизнь** / **смерть**, концептуальный анализ, метафора.*

SOCIOCULTURAL CONCEPTS OF *LIFE* AND *DEATH* IN THE LANGUAGE WORLD OF L. KOSTENKO

O. I. Krupko (Brovary, Ukraine)

aspiranturaif@gmail.com

Supervisor of Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

*The article considers the concepts **life** and **death** represented in the works of L. Kostenko and formed on the basis of the corresponding notion the grounds of which consist of the set of lexical meanings of the word.*

Stereotypes that define the concepts of life and death definitely belong to the components of the conceptual picture of the world. The person's attitude to life and death reflects the national mental specificity (character) in a certain way. Thus studying these categories helps distinguish those specifically Eastern Slavonic (including Ukrainian) features of the conceptual picture of the world of a certain nation [11, p. 118].

The concepts of life and death are considered to be basic concepts, although despite their versatility they are remarkable by their national and cultural originality. As can be seen from the study, they are multidimensional variable mental entities represented in the poet's vision by their multivalued signs that are implemented in the language using nominating means which are different in structure, semantic and emotional coloring and which reflect the values and stereotypes of the nation in their content.

*Key words: concepts **life** and **death**, concept analysis, metaphor.*

(Problems of linguistic communications)

Sociocultural concepts of *life* and *death* in the language world L. Kostenko (in Ukrainian) [Sociokul'turni koncepty zhyttja / smert' u movnij kartyni svitu Liny Kostenko]

© Krupko O. I. [Krupko O. I.] aspiranturaif@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Вступ

Методологічною базою дослідження є концептуальне положення про взаємозв'язок мови, свідомості та культури.

Метою дослідження є виявлення своєрідності ідіолекту Ліни Костенко щодо функціонування в ньому концептів *життя* та *смерть*, яке передбачає визначення семантичних складників концепту, виділення основних концептуальних ознак, що характеризують аксіологічний компонент, зокрема й опис асоціативних зв'язків.

Предметом дослідження є структура концептів *життя* та *смерть*, особливості їхнього функціонування в поетичних текстах Ліни Костенко, сукупність концептуальних ознак, асоціативних характеристик слів-репрезентантів, які формують концепт.

Об'єктом дослідження є вербалізовані засобами мови концепти *життя* та *смерть* як динамічні варіативні ментальні утворення, мовна репрезентація яких вирізняється національною специфікою.

Джерельною базою стали поетичні збірки «Вибране», «Неповторність», «Сад нетанучих скульптур», «Річка Геракліта», «Триста поезій», романи у віршах «Маруся Чурай», «Берестечко» та інші.

Новизна роботи зумовлена недостатньою вивченістю своєрідності ідіостилю Ліни Костенко та особливостей її поетичної картини світу, зокрема базових концептів *життя* та *смерть* в поетичному тексті.

Актуальність дослідження визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних студій на вивчення мовних засобів репрезентації універсальних категорій в етнокультурному аспекті, тобто з урахуванням особливостей етнічної свідомості, рис національного характеру, менталітету народу. Глибина та багатовимірність досліджуваного матеріалу дозволяють говорити про актуальність розробки зазначеної теми.

Теоретичне значення дослідження є певним внеском у розвиток концептуального аналізу та може бути застосоване для вивчення процесів вербалізації інших концептів.

Практичне значення роботи пов'язане з можливістю використання її основних положень та висновків у викладанні стилістики та лексикології української мови, у курсах за вибором та спецкурсах з когнітивної лінгвістики.

Теоретичною основою дослідження стало розроблене в когнітивній лінгвістиці, а згодом і в концептології, уявлення про те, що явища реальної дійсності відображаються у свідомості людини у вигляді національно-специфічних концептів та об'єктивуються номінативними засобами мови.

© Крупко О. І. [Крупко О. И.] aspiranturaif@gmail.com

Соціокультурні концепти *життя* / *смерть* у мовній картині світу Ліни Костенко (Українською) [Социокультурные концепты *жизнь* / *смерть* в языковой картине мира Лины Костенко (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Основою словникових дефініцій концепту *життя* стали такі значення: 1) існування усього живого; протилежне смерть; 2) стан живого організму в стадії розвитку, зросту; 3) період існування кого-небудь; вік (усе пережите, зроблене людиною за час її існування; біографія); 4) спосіб існування кого-небудь; 5) жива істота; 6. перен. Про щось дороге, необхідне, важливе; 7) прояв фізичних і духовних сил живих істот; 8) пожвавлення, рух, посилення діяльності живих істот; 9) сукупність явищ, що характеризують існування, визначають розвиток чого-небудь; 10) те, що реально існує; дійсність [15, с. 535].

Поняття «життя» індоєвропейська мовно-міфологічна традиція тлумачить як «усе живе»: бог, людина, тварина, рослина» [17, с. 399]. Саме тому міфологема життя є складником наївної картини світу. Концепт *життя* належить до універсальних концептів, який у мовному просторі кодується в образно-почуттєвих уявленнях, виявляючи специфічні риси, притаманні певному народу, безпосередньо пов'язаний з поняттями часу і простору та розгортається у візуальній площині. Часом життя вимірюється, у просторі воно протікає, тобто життя – це певний проміжок часу між народженням та смертю.

Традиційний символ життя – це дорога, шлях земний, життєва путь, що, як заданий природою вектор, відбивається в часовій перспективі – лінії, яка з'єднає минуле та майбутнє. У Ліни Костенко цей концепт нерідко пов'язується з конотацією швидкоплинності людського життя, яке непомітно проходить, пролітає. *Життя людське – як зойк на болотах* [В, с. 379]. Це як годинник, який невпинно відраховує секунди, години, роки: *Життя коротке і шалене. Летить як цифри на табло* [РГ, с.85]. Актуалізується авторське осмислення життя – *мить* дієсловами з семантикою швидкості: Активно використовуючи їхній граматичний та стилістичний потенціал, авторка в значній мірі передбачає відповідну ерудицію читача, здатність його за окремим словом побачити певну картину, відчути асоціативну динаміку образу: *Мигтить життя в калейдоскопах Вічності* [ТП, с. 31]; *Життя – це божевільне раллі* [РГ, с. 62]; *Життя як вокзал, хтось приїжджає, хтось від'їжджає* [В, с. 148].

Отже, властивістю життя є зміна, дія, певний процес, рух, несталість: *Не схаменешся – півжиття позаду* [В, с. 179]; *Давно і дивно. Дивно як давно. Ще тільки вчора, а уже піввіку* [Б, с. 78]; воно спливає як вода, це – як стрімка ріка - бурхлива, а часом спокійна: *Мені відкрилась істина печальна: життя зникає, як ріка Почайна ...* [В, с. 77].

Аналізований концепт може передаватись лексемою *життя* і мати значення «найвища цінність» у всіх його проявах: *Благословенна кожна мить життя на цих весвітніх косовицях смерті* [В, с. 7]; *Було життя осяєне красою, любов і честь*

(Problems of linguistic communications)

Sociocultural concepts of *life* and *death* in the language world L. Kostenko (in Ukrainian) [Sociokul'turni koncepty zhyttja / smert' u movnij kartyni svitu Liny Kostenko]

© Krupko O. I. [Krupko O. I.] aspiranturaif@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

цінились над життя [В, с. 80]. Це – Божий дар, на жаль, тільки для тимчасового використання, скарб, який треба берегти, оберігати, радіти йому і дякувати за нього, як робить це авторка у своїй поезії: *Вечірнє сонце, дякую за день, вечірнє сонце, дякую за втому, за тих лісів просвітлений Едем і за волошку в житті золотому* [Н, с. 19]. Кожен афоризм відображає її погляди на життя та філософію: *Життя людського строки стислі. Немає часу на поразку* [Б, с. 157]; *Зробити щось, лишити по собі ... Щоб тільки неба очі голубі цю землю завжди бачили в цвітінні* [В, с. 235].

У житті, як у творі, є автор, є сюжет, який важко змінити. Ліна Костенко порівнює його з драматичним театром: *Життя – то завжди Колізей* [В, с. 205]; та підкреслює «необхідність вибору своєї «ролі» у ньому» [10, с. 495]. Дорога життя постає у авторки афоризмів сумою певних вікових відрізків – фрагментів життя людини, які представлені відповідною темпоральною семантикою біологічного часу: *У драмі людській небагато дій: дитинство, юність, молодість і старість* [В, с. 178]. Саме ці лексеми, а також синоніми до них, становлять ядро концепту, оскільки ці часові доміанти характеризуються протяжністю та неповторністю. Лексика, яка маніфестує той чи інший життєвий період, є особливо частотною у Ліни Костенко [10, с. 71]. Першим етапом життя є дитинство, казкове, безтурботне, у яке завжди хочеться повернутися: *Душа летить в дитинство, як у вирій, бо їй на світі тепло тільки там* [МЧ, с. 28]. На це вказує опосередковане означення способу дії «як у вирій». Пора юності також передбачає низку позитивних асоціацій – максималізм, із силою, енергією, вірою в майбутнє, вона приваблює безтурботністю, на що вказують відповідні означення: *Бездонне небо, безмежний світ, і нам усім по 18 літ* [МЧ, с. 75]; *Для нас «учора» вже було «давно» і неповторний смуток ретроспекцій було ще нам осмислить не дано* [В, с. 396].

Насичене смислове наповнення мають усі темпоральні лексичні одиниці, які репрезентують концепт: так, у пору зрілості у людини нерідко виникає бажання затримати час, особливо, коли вона спостерігає за осінніми пейзажами, осмислюючи своє життя: *Красива осінь вишиває клени ... червоним, жовтим, срібним, золотим. А листя просить: - Виший нас зеленим! Ми ще побудем, ще не облетим ...* [В, с. 323]. *О, ким я був і ким зробився нині? Куди подів життя своє одне?* [Б, с. 73]; *А втім, життя збулось. Оббився і обранився. І жити міг лиш так, а не інак.* [Б, с. 83]; *Ой ні, ще рано думати про все. Багато справ ще у моєї долі* [СНС, с. 9]. Період літніх років – старості – не проста пора, але і її, як зазначає поетеса, теж треба прожити гідно: *Хай буде все небачене побачено. Хай буде все пробачене пробачено. Єдине, що від нас іще залежить – принаймні вік прожити як належить* [В, с. 13]. Адже світ людського життя, а саме основні схеми життєдіяльності, поведінки й орієнтації у світі пізнаються не стільки через набуття життєвого досвіду, часто через

© Крупко О. І. [Крупко О. И.] aspiranturaif@gmail.com

Соціокультурні концепти *життя / смерть* у мовній картині світу Ліни Костенко (Українською) [Социокультурные концепты *жизнь / смерть* в языковой картине мира Лины Костенко (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

випробування» [18, с. 102]. Саме тому завершальний етап життя авторка змальовує як останню дію в театрі: *Остання дія. Кладовище. Похорон. В безсмертя також повні очі сліз* [В, с. 250].

Різноманітного й різноаспектного стилістичного звучання лексема *життя* набуває, сполучаючись із широким спектром образів, понять, лінгвоментальних категорій. Як зазначає В. С. Калашник [12, с. 448]: – «дар метафоричного сприйняття й особливе чуття слова як динамічної символічної структури, майстерне володіння способами та прийомами досягнення образності забезпечують не лише багатство й різноманітність змісту авторських слововживань – афоризмів, але й своєрідність та глибину сформованих ними смислів». Усе це уповні стосується й авторського осмислення концепту *життя* у таких поетичних рядках: *А що таке життя? Чи те, що переждалось? Чи все-таки життя – це те, що відбулось?* [РГ, с. 173]; *Як жити, зачепившись на мілкому, то краще потонуть на глибині* [МС, с. 48]. Якість життя, на думку письменниці, визначає вимір ступеня реалізованості та моральний стаж. «*Не жив навмання: Людям – колосся, собі – стерня*» [МС, с. 101]; *Всього в житті траплялося мені* [Б, с. 17]; *Було нам важко і було нам зле, і західно, і східно. Було безвихідно. Але нам не було негідно* [В, с. 199]. Тут спостерігаємо стилістичний прийом – градаційний повтор. Саме градаційний та анафоричний повтори займають у творах Ліни Костенко домінуючу позицію.

Життя – це, на думку авторки, – постійна праця, освіта, наука, це рух уперед, це розвиток, прогрес. *Спочити – щастя недолуге* [В, с. 222]; *Життя як річку не перейдеш вбрід* [МС, с. 48]. Тобто найважливіше в житті – знайти себе, реалізувати свої здібності та удосконалюватись. Найголовніша ознака концепту – діяльність, представлена повнотою життя, способом життя. Воно має включати певний набір соціальних дій. Духовне та матеріальне благополуччя також необхідні фактори нормальної життєдіяльності індивіда. Усі складники засвідчують те, що життя відбувається, що людина, проживаючи його, отримує радість, задоволення, насолоду. Без цього життя може бути існуванням, виживанням. Отже, життя – це творчість, радість, щастя, а ще – відчуття свободи: *Ох, у житті свобода лиш єдина, одна свобода* [Б, с. 87]; *Я знаю грамоту свободи. Її освячують мечі* [Б, с. 39]; *Твою свободу охрестили грати* [Б, с.5]; *Вікам посивіли вже скроні, а все про волю не чувать* [В, с. 201]. Нетрадиційний образ зустрічаємо у поетеси: *Свободи предтеча - розхристана втеча з мудрованих дум у мандруючий дим* [В, с. 62].

Тема свободи у поетеси реалізується на рівні лексем лише з позитивною конотацією: *Та ми тримались. Ми хотіли волі. Вже третій рік воюємо – пора!* [Б, 8]; *Душа – єдина на землі держава / де є свобода чиста як озон* [В, с. 261]. На мовному рівні цю ідею посилює прикметник *чиста*. Волю (свободу) Л. Костенко

(Problems of linguistic communications)

Sociocultural concepts of *life* and *death* in the language world L. Kostenko (in Ukrainian) [Sociokul'turni koncepty zhyttja / smert' u movnij kartyni svitu Liny Kostenko]

© Krupko O. I. [Krupko O. I.] aspiranturaif@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

зараховує до найбільших цінностей людини, нації, адже без свободи не буває розвитку особистості, країни. Саме вона є необхідною умовою як щастя людини так і її чесноти. А «свобода потребує опору та боротьби» [7, с. 37]. Свобода (індивідуальна, економічна, політична, духовна) – найперша передумова гідного існування людини.

Треба зазначити, що оскільки поняття *життя* належить до найбільш складних філософських категорій, осмислення його поетесою тісно пов'язане з її світоглядом, основою якого є визнання єдності, цілісності світу, взаємозв'язку людини та природи. Уся природа в поетичній картині світу Ліни Костенко наділена ознаками життя, та є, як зазначає авторка, також однією з найвищих його цінностей: *Чи, може, це ввижається мені той несказаний камертон природи, де зорі ясні і де тихі води?* [В, с. 17]; *Щасливиця – я маю трохи неба і дві сосни в туманному вікні* [Н, с. 10]; *Ліси правічні – госпіталь душі* [В, с. 411]; *Усе живе, усе неповториме, усе чекає невимовних слів* [Н, с. 17]; *Ліси мої, гаї мої священні! Преподьте нам навіки незнищенні!* [В, с. 76].

Крім того, поміж найвищих цінностей життя Ліна Костенко виділяє любов. Вона повинна супроводжувати людину завжди. Це могутня сила, яка – очищає, ошляхетнює, возвеличує, окриляє: *Це тихе сяйво над моєю долею! – Воно лишилось на усе життя* [В, с. 278]; *А ця любов – як холодно без неї! Як поцілунок долі у чоло. А ця любов – як нитка золота, що й чорні дня життя мого прошила* [ТП, с.19]. Без неї втрачається смисл життя: *Моє життя – руйновище любові, де вже ніякий цвіт не процвіте* [МЧ, с. 99]. Ось чому ключовим у поезії "Вже почалось, мабуть, майбутнє" є поняття „любіть”: Тут кожен рядок позначений зблиском афористичності: *Любіть травинку, і тваринку, і сонце завтрашнього дня, вечірню в попелі жаринку, шляхетню інохідь коня* [В, с. 66]; *І не знецінюйте коштовне, не загубіться у юрбі. Не проміняйте неповторне на сто ерзаців у собі* [В, с. 66]; *Минають фронди і жиронди, Минає славне і гучне. Шукайте посмішку Джоконди, Вона ніколи не мине* [В, с. 66]. Любіть життя довкола – воно прекрасне у малому і у великому.

Поетеса формулює систему духовних цінностей, які варто брати з собою в майбутнє, з безперервного потоку днів, що минають: *Життя іде і все без коректур, і як напишеш, так уже і буде.* [В, с. 81]; *Взискуй прожить несучетно і дзвінко. Взискуй терпіння витримати все* [Н, с. 51]. Тут похідні дієслова *прожити, пережити* складають периферію концепту. *І все на світі треба пережити. І кожен фініш, то по суті старт* [В, с. 13]. Це своєрідний компас людини, моральний кодекс честі українця як імператив життя – заповідь сучасникам і нащадкам: *Найвище уміння – почати спочатку, життя, розуміння дорогу, себе* [В, с. 59]; *Не треба думати мізерно. Безсмертя є ще де-не-де* [СНС, с. 53].

© Крупко О. І. [Крупко О. И.] aspiranturaif@gmail.com

Соціокультурні концепти *життя / смерть* у мовній картині світу Ліни Костенко (Українською) [Социокультурные концепты *жизнь / смерть* в языковой картине мира Лины Костенко (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Авторка проводить також чіткі паралелі життя з музикою. Її вона, як свободу, любов, природу, поезію відносить до найвищих життєвих цінностей. *Життя – це й усмішка, і сльози ці солоні. І кров. І барикади, і музика Бізе! [ТП, с. 179]; Бо що життя? Це усмішка двойлеза, ридання чардаша і гордість полонеза [МП, с. 75].* Тут розширення семантики названих образів відбувається шляхом уведення в один синонімічний ряд назв різних танців.

У Ліни Костенко музика не просто супроводжує життя, вона є невід’ємною частиною його, вищим змістом. *Є скрипка, є – життя. А ти на ній смичок. Зіграй свою печаль, свою жадану душу [В, с. 403].* «Синонімізація понять життя і скрипки, певним чином зумовлена ідеєю драматизму життя, через постійну для її поезії трагічну конотацію образу скрипки» [14, с.9]. Лексичне насичення образу здійснюється через його поєднання з лексемами певного емоційного забарвлення (*печаль, туга, скорбота, самотність*), а його переосмислення здійснене на основі звукових характеристик інструмента – його високого тембру та трагічної ліричності звука. Часто персоніфікований образ музики представлений у Ліни Костенко через образи-складники: *Мені хтось тихо душу взяв за плечі - заговорив шопенівський ноктюрн [В, с. 48]; Гримить високий гонор полонеза ... В. 74; Десь грає ніч на скрипці самоти [В, с. 294].*

Образ ще одного музичного інструмента – камертона є досить уживаним у поезії Ліни Костенко. Надаючи поняттю значення еталона життя, вищої мети, символу, ідеалу поетеса створює місткі метафори: *Поезія згубила камертон, поезія на грані катастрофи [В, с. 173].* Через своє бачення світу наша сучасниця відтворює ритм епохи, у якій живемо, вміло «висікає» нові афористичні грані думок. Ідея сприйняття життя як процесу, наповненого багатством різних безкінечних перетворень, реалізується у неї мовними засобами різних рівнів: лексичного, граматичного, синтаксичного. Це сукупність подій, вибудуваних в хронологічній послідовності, вчинків, почуттів, з яких складається соціальне, духовне, біологічне життя людини.

Як тривалість життя людини – вік семантично наближений до значення «доля» – життєва сила, що закладається при народженні. За давніми уявленнями людині судилося прожити вік, призначену їй частку, долю. Той, хто перевищує таку норму, як і той, хто її вкорочує, порушує встановлений лад. Із багатьох ліній розвитку подій вибирається одна, не залежна від волі людини: *Що доля нелегка – в цій користь і своя є. Блаженний сон мистецтву не сприяє [В, с. 88]; Хто в нашу долю тільки не втручався. В яких тенетах тільки не б’ємось [В, с. 250]; І доля десь – на відстані печалі. [В, с. 178].* Слово доля – частотне у поетичному словнику Ліни Костенко. Це прядерний компонент концепту: *Недобрий жарт зіграла з нами доля.*

(Problems of linguistic communications)

Sociocultural concepts of life and death in the language world L. Kostenko (in Ukrainian) [Sociokul'turni koncepty zhyttja / smert' u movnij kartyni svitu Liny Kostenko]

© Krupko O. I. [Krupko O. I.] aspiranturaif@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Стояли дні у черзі ні за чим [Н, с. 121]; *Не раз хитнула доля терезами* [В, с. 201]. *Я не прошу поблажливості долі. Хіба це мало - незабутня мить?* [В, с. 534]. «Висока естетика слова ЛК полягає в органічному поєднанні книжних лексичних засобів і народнорозмовних або традиційних фольклорних» [9, с. 15]. *У них же там і сорочки, як доля. А рукави – біліші лебедів - Ото як пустить чорним, чорним, чорним до зап'ятку у декілька рядів* [МЧ, с. 99]; *Чурай той так: побачив свою долю - ось ти, ось я, тепер нас буде двоє* [МЧ, с. 37]; *Буває всяко, доля – не черинь* [МЧ, с. 34]. Тут філософський зміст і мудрість народного слова поєдналися.

Також у дусі народнопоетичної традиції це поняття персоніфікується: *Писала доля ночі під копірку* [Н, с. 147]; *Питаю в долі, а що далі?* [В, с. 263]; *Він, може, глянув у обличчя долі, а доля, може, очі відвела* [Н, с. 198]; [В, с. 262]. А тому вона може „посміхатись” людині, а може й „обійти” її, не зглянутись на неї. За давніми уявленнями українців, доля з'являється у людини в момент народження (надається Богом, чи янголом, чи нарікає мати) і супроводжує її все життя, зумовлюючи талан людини чи невезіння (гірка доля, недобра, нещаслива, лиха). Отже, нічого в житті людини не буває випадковим. Від долі не сховаєшся, не втечеш. «Доля – як визначення наперед, те, що призначене людині раз і назавжди – приречення» [13, с. 87].

Людина може скаржитись на долю: *Моє життя – в скарбницю горя внесок* [В, с. 380]; *Життя – це пастка, і життя – це пуста*. [ТП, с. 322]; *Було моє життя – як ночі горобині* [РГ, с. 173]; *В житті було всілякої напасти* [Б, с. 72]; бути пасивною, підкорятись долі: *І все на світі треба пережити* [В, с. 13]; *Жива, то треба якось жити* [МЧ, с. 62], а може навпаки - активно протистояти усьому, що заважає їй бути щасливою. Поетичне мовомислення поетеси формує складні образні структури: *В житті найперше – це притомність духу. Тоді і вихід знайдеться з нещастя* [МЧ, с. 117]; *Гей, писарю, неси мою печатку! Життя пропало. Почнемо спочатку* [Б, с.150].

Як відомо, проблема визначення щасливого і нещасливого життя є актуальною ще з часів розквіту античної філософії. Аристотель, наприклад, назвав щастя найвищим благом людини, але шлях до нього передбачає діяльність душі: набуття найкращих морально-етичних чеснот. Саме вони – найкоротший шлях до щастя. Платон міру щастя визначав через міру її корисності. Для цього людина повинна знаходитись в гармонії зі світом та бути сама собою. Сократ вважав, що щастя залежить від самої людини, від міри її людяності та доброти. У свідомості поетеси та її творчості уявлення про щастя певним чином відбивають погляди цих видатних філософів [11, с. 117].

Світоглядне розуміння життя поетесою супроводжується словами *сене*

© Крупко О. І. [Крупко О. И.] aspiranturaif@gmail.com

Соціокультурні концепти *життя / смерть* у мовній картині світу Ліни Костенко (Українською) [Социокультурные концепты *жизнь / смерть* в языковой картине мира Лины Костенко (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

життя, барви життя. За концепцією Ліни Костенко сенс життя – в самому житті, жодна мить якого не повториться. Життя у неї – це вербалізована форма виміру української дійсності та її оцінки. Концепт *життя* в художньо-образному потрактуванні Ліни Костенко містить параметри як особистого, так і суспільного життя. Соціокультурний зміст концепту репрезентовано художньо-семантичними сферами *життя-воля, життя-честь, життя-щастя, життя-боротьба*. Особистісний вимір життя репрезентується авторкою словами: *Я вибрала долю собі сама, І що зі мною не станеться, у мене жодних претензій нема до долі моєї обраниці* [В, с. 35].

Доволі іронічно та критично може зображувати Ліна Костенко будні та реалії українського буття, тобто якість життя нерідко представлена у неї негативною лексикою, особливо якщо це стосується історичного часу, та актуалізується метафорами як *велика ковзаниця, кара, січка слів і суєти, в скарбницю горя внесок, як льох без душника*, тобто важке, жорстоке, складне, коротке, грішне, нещасне, бідне та ін.: *Найтяжча кара звалася життям* [МЧ, с. 68]; *Покресали життя моє на частки, на тьмяну січку слів і суєти* [В, с. 208]; *Вже й так життя, як льох без душника* [МЧ, с.122]. Органічна також в її образній системі народно-розмовна лексика, як от: *А Боже ж мій! Марудна штука – жисть, якщо й від тебе треба берегтися*.

Життя ж коротке, звікував... і квіт [МЧ, с. 58]; *Життя – то є життя, тягнути мусиш лямку* [Б, с. 110]; *Нема життя в такому животінні* [Б, с. 129]; *Ти дивишся. А я вже – як на трапі. І слів нема. І туга через край. Життя іде по «Гаусівській шляпі». Отак от «зрастуй», а отак – «прощай»* [В, с. 286].

Ще однією з концептуальних ознак життя - є неспокій, постійна боротьба, часом боротьба за виживання: *Життя така велика ковзаниця. Кому вдалось, не падали, пройти?* [МЧ, с. 38]; *Життя – страшна корида. На сотню мінотаврів – один тореадор* [В, с. 114]; *Життя – це оббирання реп'яхів, що пазурами уп'ялися в душу* [В, с. 178]; *Життя – це справа без гарантії* [В, с. 382]; *Життя – це криза, криза, криза. Життя – це криза, не круїз* [МП, с. 99]. Його можна вкорочувати, марнувати. Це власність, приналежність людини, яку можна втратити, віддати, можна лишити людину життя. Майже у всіх наведених афоризмах використано однотипні синтаксичні структури зі складеним іменним присудком, який підкреслює опредмечену ознаковість художніх дефініцій концепту життя. Знайдено нами понад 70 текстових фрагментів, які вербалізують цей концепт:

Отже, життя як категорія часу – це процес, однією з фаз якого, а саме завершальною фазою, є спокій – смерть. У словнику української мови лексема *смерть* має такі значення: 1.припинення життєдіяльності організму і загибель його,

(Problems of linguistic communications)

Sociocultural concepts of *life* and *death* in the language world L. Kostenko (in Ukrainian) [Sociokul'turni koncepty zhyttja / smert' u movnij kartyni svitu Liny Kostenko]

© Krupko O. I. [Krupko O. I.] aspiranturaif@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

припинення біологічного обміну речовин в організмі або його частині. 2. припинення існування людини, тварини, протилежне життя; кончина, скін [16, с. 400]. Життя у письменниці порівнюється зі шляхом, що його людина поступово долає як переміщення від життєвого простору до простору смерті, розлучається зі світом, це мить, відпущена людині, аби вона гідно могла підготуватися до безсмертя. *Життя за мною браму зачина* [Б, с. 137]; *Життя вже за плечима*. [Б, с. 143]; *Час мій підоспів ...* [МЧ, с. 126]; *Славетно жив. Кінчаю сіромашино* [Б, с. 128]; *В життя приходиш чистий і красивий. З життя ідеш заморений і сивий* [Б, с. 102]. У цій антитезі одні темпоральні категорії – молодість та зрілість протиставлені іншим: таким як старість та смерть. Стереотип молодості виявляється за допомогою атрибутів *чистий, красивий*. З архаїчними уявленнями про параметри старості пов'язані лексеми *заморений, сивий*. Отже, життя людини розглядається з позиції зовнішніх змін, тобто візуальних, що тривають у часі. Це теж периферійна ланка концепту. *Вже смерть поклала руку на плече*» [Б, с. 143], оскільки лексема смерть є антонімом лексеми життя.

Життя і смерть – нерозлучні. Смерть – останній закон життя, перехід до іншого стану: *Було життя - як віри без пунктуації, а смерть поставить крапку і тире* [Над берегами, с. 103]; *О як страшно і як назавжди, як навіки і на віки, ані зойкнувши, ні сказавши, йдуть на той світ наші батьки* [РГ, с. 200]. Тут концепт смерть втілюється в мотиві подорожі, а потім у мотиві сну. Якщо концептуальною моделлю життя є рух, то смерті – припинення цього руху. І хоч життя продовжується, але вже в новій якості. Та межа, потойбіччя, незнане й незвідане, у який відходять, але з якого не повертаються, протиставляється цьому світові. *Надходить час останньої самотності* [Б, с. 83]; *Оце і все. Отут я і причалю. Принижена душа не піднімає віч. Допалюю життя. Останній хмиз печалі потріскує, горить в мою високу ніч* [Б, с. 108]. Ця пора життя сприймається людиною як випробування її гідності. Це вінець життя, час підведення підсумків, час, що для конкретної людини добігає межі, фінальна віха в її долі, але, нажаль, неминуча: *Які минають люди неповторні! Хоч би іще хоч трохи побули!* [ТП, с. 57]; *Настане час – і піде все в архів* [В, с. 178]. Замість лексем на позначення цієї сумної події використовує інші домінанти – *минають люди, йти в архів*, тобто дієслова із семантикою спрямованого руху: *Спливло життя як листя за водою* [МЧ, с. 76]. *Так і живу. Минаю наче хмарка. Вся облітаю, як осінній лист.* [МЧ, с. 125].

Тут прослідковується семантичний зв'язок між порами року та віком людини, яка порівнює з явищами природи цикл власного розвитку, «Трансформації, що спостерігаються у процесі росту рослин, та які призводять урешті-решт до загибелі живого організму, за аналогією переносяться на іменування змін, що їх зазнає

© Крупко О. І. [Крупко О. И.] aspiranturaif@gmail.com

Соціокультурні концепти *життя / смерть* у мовній картині світу Ліни Костенко (Українською) [Социокультурные концепты *жизнь / смерть* в языковой картине мира Лины Костенко (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

людина» [8, с. 3].

Стверджуючи, що «смерть – це ще не поразка», Ліна Костенко приходиться до осягнення смерті як феномену вічного життя духу після смерті тілного тіла: *І є природа. І немає смерті. Є тільки різні стадії буття* [РГ, с. 191]. Ці мотиви співзвучні у неї з поглядами представників багатьох світових культур, зокрема Й.В. Гете: «При думці про смерть я цілком спокійний, оскільки твердо переконаний, що наш дух є істота, природа, якої залишається незнищеною і яка буде діяти безперервно і вічно».

У результаті узагальнення семантичних ознак лексеми *життя* та когнітивної інтерпретації виявлені концептуальні ознаки, які утворюють понятійний компонент концепту: *існування, діяльність, темпоральність, цінність* та виражаються через концептуальні смисли: *рух, обмеженість, тривалість (період), хронологічна послідовність, повнота життя, дар, ціна, реальна дійсність, фізіологічне існування, місце та сфера життя, спосіб життя, якість життя*.

За нашими спостереженнями, рух проявляється найбільше, репрезентується метафорами *дорога, ріка*. Життя характеризується ритмом, тяглістю подій, як хронологічна послідовність. Щодо якості життя, то воно може бути цінним, щасливим, тривалим. Концептуальна ознака – діяльність, представлена смислом, повнотою життя, способом життя. Воно повинно мати мету, включати певний набір соціальних, фізіологічних дій. Духовне та матеріальне благополуччя також необхідні фактори нормальної життєдіяльності індивіда. Наявність усіх цих складників засвідчує те, що, життя відбувається, що це радість, задоволення, насолода. Якщо цього немає, то таке життя може бути існуванням, виживанням.

Отже, позитивне світосприйняття життя поетесою пов'язана з такими категоріями як *любов, природа, мистецтво*, з мріями про свободу. Тобто воно може бути цікавим, яскравим, щасливим, все, що включає зміст поняття - *повнота життя*.

Стереотипи, які визначають поняття *життя* та *смерть* безумовно належать до складників концептуальної картини світу. Ставлення людини до життя та смерті певним чином відбиває специфіку й національного мислення. А отже дослідження цих номінацій допомагає виокремити ті специфічно східнослов'янські, зокрема й українські риси, що притаманні концептуальній картині світу народу [11, с. 118].

Слова, які за смислом із мовних одиниць перетворилися волею поетеси на естетично значущі елементи поезії, разом з їхніми лексичними синонімами, так само трансформованими, створюють той ідіостиль, який можна з правом назвати мовостилем Ліни Костенко. Утілені в художні твори авторки ці концепти набувають додаткових символічних значень, завдяки чому «збільшується їхній емоційно-

(Problems of linguistic communications)

Sociocultural concepts of *life* and *death* in the language world L. Kostenko (in Ukrainian) [Sociokul'turni koncepty zhyttja / smert' u movnij kartyni svitu Liny Kostenko]

© Krupko O. I. [Krupko O. I.] aspiranturaif@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

оцінний потенціал, а відтак ступінь впливу на реципієнта... Базовими в смисловій структурі вживаного поетесою слова є розуміння таїни й невичерпності життя» [12, с. 449].

Висновки

Отже, підсумовуючи, можемо зазначити, що концепти *життя* та *смерть* належать до базових концептів, але не дивлячись на свою універсальність, вирізняються національно-культурною своєрідністю. Як видно з дослідження, це – багатовимірні варіативні ментальні утворення, представлені у свідомості поетеси своїми багатозначними ознаками, які реалізуються в мові з допомогою номінативних засобів, різних за структурою, семантичною та емоційною забарвленістю та відображають у своєму змісті ціннісні орієнтири та стереотипи нації.

Установлено, що темпоральна лексика у Ліни Костенко виконує зображальну й оцінну стилістичну роль, багатоплановість значеннєвого змісту, передає авторське осмислення дійсності, зокрема і складних філософських категорій. У процесі творення авторка надає темпораліям властивостей, притаманних людям, рослинам, тваринам, явищам природи тощо. «Унаслідок образно-смислових транспозиції її лексика набуває потужної експресивності, виразно репрезентує естетику художнього слова» [10, с. 494].

Перспективи наступних наукових розвідок полягають у подальшому дослідженні особливостей вербалізації інших концептів у мовотворчості Ліни Костенко, зокрема таких як *людина*, *душа*.

Джерельна база

1. *Ліна Костенко*. Сад нетанучих скульптур. – К.: Радянський письменник”, 1987. – 203 с.
2. *Ліна Костенко*. Вибране. – К.: Дніпро, 1989. – 559 с.
3. *Ліна Костенко*. Неповторність. – К.: Молодь, 1980. – 222 с.
4. *Ліна Костенко*. Річка Геракліта. – К.: Либідь, 2011. – 288 с.
5. *Ліна Костенко*. Мадонна перехресть. – К.: Либідь, 2012.
6. *Ліна Костенко*. Триста поезій. Вибране. – Серія «Українська поетична антологія», 2012.

Умовні позначення: Проміння землі – ПЗ; Вибране – В; Неповторність – Н; Сад нетанучих скульптур – СНС; Річка Геракліта – РГ; Мадонна перехресть – МП; Триста поезій – ТП; Б- Берестечко; МЧ- Маруся Чурай.

Література

7. *Бердяев Н.О.* О назначении человека. – М., 2009.
8. *Близнюк О.О.* Концепти *життя* і *смерть*: лінгвокультурологічний аспект (на матеріалі паремійного фонду української та італійської мов): автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / О. О. Близнюк. – К., 2008.

© *Крупко О. І.* [*Крупко О. И.*] aspiranturaif@gmail.com

Соціокультурні концепти *життя* / *смерть* у мовній картині світу Ліни Костенко (Українською) [Социокультурные концепты *жизнь* / *смерть* в языковой картине мира Лины Костенко (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

9. Єрмоленко С.Я. Культура слова. – 2010. – Вип. 73.
10. Задорожна О. Лексико-семантична група «Життя людини» як елемент вербалізації концепту часу в поетичній мові // Філологія. – Вип. ХУ-ХУІІІ. – С. 493-496.
11. Іванова І.Б. Фразеосемантичне поле *життя/смерть*: національні стереотипи та їх кореляції. дис. канд. філол. наук / І. Б. Іванова. – К, 2008.
12. Калашник В.С. Розширення семантико-сислової структури слова в художній мові (за збіркою вибраних віршів Ліни Костенко „Триста поезій” // Лінгвістичні дослідження. – 2014. – Вип. 37.
13. Краснобаєва-Чорна Ж.В. Концепт *життя* в українській фраземіці : дис. канд. філол. наук / Ж.В.Краснобаєва-Чорна. – Донецьк, 2007.
14. Литвінова І.М. «Музика світу» у поезії Ліни Костенко // Філологія. – 3013. – № 1080. – Вип. 69. – С.10-14.
15. СУМ: в 11-ти тт. – Т. 2. – К.: Наук. думка, 1971.
16. СУМ: в 11-ти тт. – Т. 9. – К. : Наук. думка, 1978.
17. Топоров В.Н. Древо мировое // Мифы народов мира. – М., 1987.
18. Філософський енциклопедичний словник. – К. : Абрис, 2002.

References

1. Lina Kostenko. *Sad netanuchyh skul'ptur*. К., Radjans'kyj pys'mennyk, 1987. 203 s.
2. Lina Kostenko. *Vybrane*. К., Dnipro, 1989. 559 s.
3. Lina Kostenko. *Nepovtornist'*. К., Molod', 1980. 222 s.
4. Lina Kostenko. *Richka Geraklita*. К., Lybid', 2011. 288 s.
5. Lina Kostenko. *Madonna perehrest'*. К., Lybid', 2012.
6. Lina Kostenko. *Trysta poezij*. *Vybrane. Serija «Ukrai'ns'ka poetychna antologija»*, 2012.
7. Berdjaev N.O. *O naznachenny cheloveka*. М., 2009.
8. Blyznjuk O.O. *Koncepty zhyttja i smert': lingvokul'turologichnyj aspekt (na materialy pamiynogo fondu ukrai'ns'koi' ta italijs'koi' mov)*. Avtoreferat dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. filol. nauk. К., 2008.
9. Jermolenko S.Ja. *Kul'tura slova*. 2010. Vyp. 73.
10. Zadorozhna O. Leksyko-semantychna grupa «Zhyttja ljudyny» jak element verbalizacii' konceptu chasu v poetychnij movi. *Filologija*. Vyp. HU-HUIII. S. 493-496.
11. Ivanova I.B. *Frazeosemantychnne pole zhyttja/smert'*: nacional'ni stereotypy ta i'h koreljacii'. dys. kand. filol. nauk. К, 2008.
12. Kalashnyk V.S. Rozshyrennja semantyko-smyslovoi' struktury slova v hudozhnij movi (za zbirkoju vybranyh virshiv Liny Kostenko „Trysta poezij”). *Lingvistychni doslidzhennja*. 2014. Vyp. 37.
13. Krasnobajeva- Chorna Zh.V. *Koncept zhyttja v ukrai'ns'kij frazemici* : dys. kand. filol. nauk. Donec'k, 2007.
14. Litvinova I.M. «Музыка свиту» у поезии' Liny Kostenko. *Filologija*. 2013. № 1080. Vyp. 69. S.10-14.
15. СУМ: в 11-ти тт. Т. 2. К., Наук. думка, 1971.
16. СУМ: в 11-ти тт. Т. 9. К., Наук. думка, 1978.
17. Топоров В.Н. Древо мировое. *Mify narodov mira*. М., 1987.
18. *Filosofs'kyj encyklopedychnyj slovnyk*. К., Abrys, 2002.

(Problems of linguistic communications)

Sociocultural concepts of *life* and *death* in the language world L. Kostenko (in Ukrainian) [Sociokul'turni koncepty *zhyttja / smert'* u movnij kartyni svitu Liny Kostenko]

© Krupko O. I. [Krupko O. I.] aspiranturaif@gmail.com